

to første bind har udeladt landgildeangivelserne, det eneste middel man i ældre tid har til med sikkerhed at identificere de enkelte gaarde. Udeladelsen er selvfølgelig udelukkende sket af praktiske grunde. Skulde angivelserne have været medtaget, vilde alle rammer for publikationen være blevet sprængt. Men derfor er manglen ikke mindre følelig, og man maa ofte søge tilbage til de kilder, der ligger til grund for udgaven, hvad der dog ikke er særlig vanskeligt med de gode kildeangivelser, der findes efter hvert uddrag. I tredje bind har den udmærkede og kyndige udgiver, hvor det var muligt, angivet hver enkelt gaards hartkorn, saa man for fremtiden ingen vanskelighed vil have med identificeringen. Et gode, som alle benyttere vil være glade ved.

Johan Hvidtfeldt.

Vendsysselske Aarbøger 1941.

Aarbogens værdifuldeste afhandling er redaktøren, Postmester Klitgaards undersøgelse vedrørende sandflugten i Vendsyssel. Paa grundlag af tingbøger, lensregnskaber og præsteindberetninger gives en indgaaende og nøgtern skildring af de ødelæggelser, som denne plage har foraarsaget gennem aarhundreder. Med rette hævdes det, at aarsagerne næppe skal søges i skovrydning, men at der er tale om havsand, som vinden tørrede og førte med sig ind over land, hvor det igennem tiderne voldte saa mange ulykker. Men mennesket tog kampen op mod naturen og sejrede her som saa tit før og siden i den evigt standende strid. Den første kendte forordning er fra 1539, men det var først i det 19. aarhundrede, at en rationel bekæmpelse af plagen blev til alvor, først og fremmest ved beplantning af sandarealerne.

Lærer P. Christensen fortæller om en vendsysselsk foregangsmand Christen Pedersen, Bratskov Møllegaard, der fra smaa kaar arbejdede sig frem til at blive ejendomsbesidder i ret stor stil, men som blev slaaet ud af de vanskelige tider i 1820erne. Modgangen gav ham et knæk, han mente, der var begaaet uret imod ham, og gennem mange aar førte han talløse retssager. En krank skæbne blev ham til del, som saa mange andre i disse aar. Heller ikke forfatteren Niels Hancke, som August F. Schmidt giver en tiltalende og for-

staaende skildring af, kom til at danse paa roser, men det skyldtes dog mindre forholdene end hans manglende evne til regelmæssigt og vedholdende arbejde. Foruden nogle mindre historiske arbejder om vendsysselske personer og forhold udgav han nogle smaa litterære arbejder, bl. a. »Nord for Limfjorden«, som nu især har interesse ved de gode skildringer, de giver af vendsysselske folketyper. August F. Schmidt viser her, som i saa mange andre af sine skildringer af det 19. aarhundredes mindre kendte lokalhistoriske forfattere, sin belæsthed og sin evne til at finde materialet frem fra fjerne utilgængelige steder.

Det var sidste aar fem hundrede aar siden, at den vendsysselske bonderejsning under Christoffer af Bayern blev slaaet ned i kampen paa St. Jørgensbjerg. I den anledning rister C. Klitgaard en lille minderune, hvor han fremsætter enkelte opfattelser med hensyn til kampenes gang, som afviger fra de almindelige. Historisk Samfund for Hjørring Amt har iøvrigt ydet bidrag til et mindesmærke for slaget.

Ligesom tidligere indeholder aarbogen dele af to særskilte værker, begge fortsat fra det foregaaende bind: Rørsigs skildring af vendsysselske skoler, degne og skoleholdere og *Peter Riemanns* store afhandling: *Børglum Klosters Historie fra de ældste Tider til vore Dage*, der nu ogsaa foreligger som særskilt bog, et anseligt værk, der gør sin forfatter ære. Første del (til reformationen) har tidligere været omtalt her i tidsskriftet. Anden del, der fører skildringen ned til vor egen tid, slutter sig smukt hertil. Stoffet er godt ordnet og let overskueligt, et stort arbejde er gjort i arkiver og biblioteker, og mange interessante oplysninger er hentet frem. Dog gælder det her, som i de fleste værker, der indeholder redegørelser for danske godsers historie, at hovedvægten lægges paa skildringen af de enkelte besiddere, mens det historisk set vilde være værdifuldere at lade selve bøndergodsets historie blive hovedemnet. Riemann har ogsaa givet mange værdifulde oplysninger om Børglum klostets bøndergods og de sociale og kulturelle forhold paa godset, men har dog ikke udtømt det fyldige materiale, som f. eks. findes i Rigsarkivet, og som kan gøre det muligt at skrive et stykke dansk godshistorie, der har værdi langt ud over den snævre hjemstavn.

Johan Hvidtfeldt.